

## EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR

### **Euroopa Andmekaitseinspektori arvamuse kokkuvõte, mis käsitleb õigusaktide paketti „Uus kokkulepe tarbijatega“**

(Arvamuse täistekst (inglise, prantsuse ja saksa keeles) on Euroopa Andmekaitseinspektori veebilehel [www.edps.europa.eu](http://www.edps.europa.eu))

(2018/C 432/04)

Käesolevas arvamuses esitatakse Euroopa Andmekaitseinspektori seisukoht seoses õigusaktide paketiga „Uus kokkulepe tarbijatega“, mis koosneb ettepanekust direktiivi kohta, et ajakohastada ELi tarbijakaitse-eeskirju ja paremini tagada nende täitmine, ning ettepanekust direktiivi kohta, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid.

Euroopa Andmekaitseinspektor tunneb heameelt komisjoni kavatsuse üle ajakohastada olemasolevaid eeskirju valdkonnas, mille eesmärgid on tihedalt seotud hiljuti ajakohastatud andmekaitseraamistiku eesmärkidega. Ta tunnistab vajadust täita lüngad praeguses tarbijaõigustikus, et paremini lahendada probleeme seoses digiteenuste valdavate ärimudelitega, mis tuginevad isikuandmete massilisele kogumisele ja nendega kauplemisele ning suunatud sisu abil inimeste tähelepanuga manipuleerimisele. See on ainulaadne võimalus täiustada tarbijaõigust, et korvata kasvavat tasakaalustamatust ja ebaõiglust üksikisikute ja võimsate äriühingute vahel digiturgudel.

Eelkõige toetab Euroopa Andmekaitseinspektor eesmärki laiendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL<sup>(1)</sup> kohaldamisala, et võimaldada tarbijatel, kes saavad teenuseid, mida ei osutata rahalise hinna vastu, saada kasu selle direktiivi pakutavast kaitseraamistikust, sest see kajastab praegust majandusreaalsust ja vajadusi.

Ettepanekus arvestati Euroopa Andmekaitseinspektori arvamust 4/2017 ning selles hoidutakse kasutamast terminit „vastutasu“ ega eristata tarbijate andmete „aktiivset“ või „passiivset“ andmist digisisu edastajatele. Euroopa Andmekaitseinspektor avaldab siiski ettevaatust, et ettepanekus kavandatud uute määratlustega võetakse kasutusele digisisu või digiteenuse üleandmise lepingu mõiste, mille kohaselt tarbijad saavad raha asemel „tasuda“ oma isikuandmetega. See uus käsitlusviis ei lahenda probleeme, mida põhjustab termini „vastutasu“ kasutamine või isikuandmete esitamise ja hinna tasumise analoogia. Eelkõige ei arvesta see käsitlusviis piisavalt andmekaitse põhiõiguslikku olemust, vaid peab isikuandmeid üksnes majanduslikuks väärtuseks.

Isikuandmete kaitse üldmääruses on juba sätestatud tasakaal asjaolude vahel, millal võib isikuandmeid töödelda digikeskkonnas. Ettepanekus tuleks hoiduda selliste käsitlusviiside edendamisest, mida võiks tõlgendada viisil, mis ei ole kooskõlas Euroopa Liidu kohustusega täielikult kaitsta isikuandmeid, nagu on sätestatud isikuandmete kaitse üldmääruses. Laialdase tarbijakaitse tagamiseks ilma andmekaitseõiguse põhimõtete kahjustamise riskita tuleks ette näha teistsugune käsitlusviis, mis võiks näiteks lähtuda mõiste „teenus“ laiema määratlusest e-kaubanduse direktiivis, isikuandmete kaitse üldmääruse territoriaalse kohaldamisala määratlusest või digisisu direktiivi ettepaneku osas saavutatud nõukogu üldise lähenemisviisi artikli 3 lõikest 1.

Euroopa Andmekaitseinspektor soovib seega hoiduda mis tahes viitest isikuandmetele mõistete „sellise digisisu üleandmise leping, mida ei anta üle füüsilisel andmekandjal“ ja „digiteenuse leping“ määratlustes ning soovib selle asemel tugineda sellise lepingu mõistele, mille kohaselt kaupleva pakub või kohustub pakkuma tarbijale konkreetset digisisu või digiteenust „olenemata sellest, kas tarbijalt nõutakse tasu“.

Lisaks juhib Euroopa Andmekaitseinspektor tähelepanu ettepaneku mitmele võimalikule sekkumisele Euroopa Liidu andmekaitseraamistiku, eelkõige isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisse, ning esitab soovitusel.

Kõigepealt rõhutab Euroopa Andmekaitseinspektor, et kauplevad tohivad isikuandmeid töödelda üksnes Euroopa Liidu andmekaitseraamistiku, eelkõige isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt.

<sup>(1)</sup> ELT L 304, 22.11.2011, lk 64.

Teiseks väljendab Euroopa Andmekaitseinspektor ettevaatlikkust, et kui ettepanekusse lisatakse mõiste „digisisu või digiteenuse sellise üleandmise lepingud, milles tarbijad esitavad raha maksmise asemel oma isikuandmeid“, võib see eksitada teenuseosutajaid, kes võivad uskuda, et nõusoleku alusel andmete töötlemine lepingu kontekstis on igal juhul õiguslik, isegi kui isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud kehtiva nõusoleku tingimused on täitmata. See kahjustaks õiguskindlust.

Kolmandaks näitab lepingust taganemise õiguse ja isikuandmete töötlemise nõusoleku tagasivõtmise keerukas koosmõju ning kaupleja kohustus maksta tarbijale taganemise korral hüvitist, kui keerukas on sobitada ettepanekus olevat mõistet „digisisu või digiteenuse müügilepingud, milles tarbijad esitavad raha maksmise asemel oma isikuandmeid“ isikuandmete põhiõigusliku olemuse ja isikuandmete kaitse üldmäärusega.

Euroopa Andmekaitseinspektor leiab ka, et ettepanekuga tuleks muuta direktiivi 2011/83/EL artiklit 3 ning lisada selge säte, et direktiivi 2011/83/EL ja andmekaitse õigusraamistiku vastuolu korral on ülimuslik viimane.

Lisaks tunneb Euroopa Andmekaitseinspektor heameelt uue kollektiivhagide ettepaneku üle, mille eesmärk on lihtsustada tarbijate jaoks kahjunõuete esitamist, kui paljusid tarbijaid on n-õ massikahju olukorras kahjustanud sama rikkumine. Euroopa Andmekaitseinspektor eeldab, et kollektiivhagide ettepanekus kavandatud kahjunõuete mehhanismi eesmärk on täiendada isikuandmete kaitse üldmääruse artiklit 80, milles käsitletakse andmesubjektide esindamist.

Sellegipoolest leiab Euroopa Andmekaitseinspektor, et ulatuses, milles isikuandmete kaitse on ettepaneku kohaselt hõlmatud kollektiivhagide kohaldamisalasse, peaksid „pädevatele üksustele“, kellel on ettepaneku kohaselt õigus esitada asjaomaseid esindushagisid, kohalduma samad tingimused, mis on sätestatud isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 80.

Sarnaselt tuleks kollektiivhagide ettepanekus täpsustada, et andmekaitse esindushagisid võib esitada ainult haldusastustele, kes on isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punkti 21 ja artikli 51 tähenduses andmekaitse järelevalveasutused.

Kokkuvõttes leiab Euroopa Andmekaitseinspektor, et kollektiivse õiguskaitse kahe eri mehhanismi kohaldamine seoses isikuandmete kaitse üldmääruse ja tulevase e-privatsuse direktiiviga koos tarbija- ja andmekaitse muude sisuliste vastastikmõjudega nõuab tarbijakaitse- ja andmekaitseasutuste süstemaatilist koostööd, mis võiks näiteks toimuda juba olemasolevas vabatahtlikus täitevasutuste võrgustikus konkurentsi, tarbija- ja andmekaitse valdkondades – digitaalses teabevõrgustikus.

Euroopa Andmekaitseinspektor tunneb ka heameelt algatuse üle ajakohastada tarbijaeeskirjade jõustamist andmekaitsekoostöö määruse läbivaatamise abil. Selles kontekstis leiab Euroopa Andmekaitseinspektor, et on tähtis jätkata andmekaitse ja tarbijaõiguse sünergia uurimist. Tarbija- ja andmekaitseasutuste koostöö peaks olema süstemaatilisem seoses konkreetsete, mõlemale poolele huvi pakkuvate küsimustega, mis võivad tekitada tarbijate heaolu ja andmekaitse probleeme.

## I. SISSEJUHATUS JA TAUST

11. aprillil 2018 avaldas Euroopa Komisjon (edaspidi „komisjon“) teatise „Uus kokkulepe tarbijatega“<sup>(1)</sup> (edaspidi „teatis“) koos järgmise kahe õigusakti ettepanekuga:

— ettepanek võtta vastu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiive 93/13/EMÜ, 98/6/EÜ, 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL, et ajakohastada ELi tarbijakaitse-eeskirju ja paremini tagada nende täitmine<sup>(2)</sup>;

<sup>(1)</sup> Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Uus kokkulepe tarbijatega“ (COM(2018) 183 final).

<sup>(2)</sup> Ettepanek võtta vastu Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 98/6/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2005/29/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL, et ajakohastada ELi tarbijakaitse-eeskirju ja paremini tagada nende täitmine (COM(2018) 185 final).

- ettepanek võtta vastu direktiiv, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ <sup>(1)</sup>.
2. Mõlemat ettepanekut tuleb käsitleda paketina, millel on ühised eesmärgid, eelkõige:
    - olemasolevate eeskirjade ajakohastamine ja lünkade täitmine praeguses tarbijaõigustikus;
    - tarbijatele kaebuste esitamiseks paremate võimaluste pakkumine, tõhusa täitmise ja ametiasutuste suurema koostöö toetamine õiglasel ja ohutul ühtsel turul;
    - koostöö suurendamine Euroopa Liidu väliste partnerriikidega;
    - tarbijate võrdse kohtlemise tagamine ühtsel turul ja riiklikele pädevatele asutustele volituste tagamine mis tahes probleemide lahendamiseks seoses tarbijatoodete kvaliteedierinevustega;
    - parem teabevahetus ja suutlikkuse arendamine, et tarbijad teaksid oma õigusi paremini ja kauplejad, eelkõige väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted, saaksid lihtsamalt täita oma kohustusi;
    - tarbijapoliitika tulevaste probleemide tuvastamine kiiresti arenevas majandus- ja tehnikakeskkonnas.
  3. Konkreetsemalt on Euroopa Liidu tarbijakaitse-eeskirjade ajakohastamise ja nende täitmise parema tagamise ettepaneku (edaspidi „ettepanek“) eesmärk järgmised muudatused:
    - tõhusamad, proportsionaalsemad ja hoiatavamad karistused laiaulatuslike piiriüleste rikkumiste eest;
    - tarbijate õigus individuaalsetele õiguskaitsevahenditele;
    - tarbijatele suunatud suurem läbipaistvus internetipõhistes kauplemiskohtades;
    - tarbijakaitse laiendamine seoses digiteenustega;
    - ettevõtjate koormuse vähendamine;
    - selgitus liikmesriikide vabaduse kohta võtta vastu eeskirju väljaspool äriruume toimuva müügi teatud vormide ja aspektide kohta;
    - „kvaliteedierinevustega“ toodete eksitava turustamise eeskirjade selgemaks muutmine.
  4. Lisaks on tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmiseks esindushagi esitamise direktiivi ettepaneku (edaspidi „kollektiivhagide ettepanek“) eesmärk lihtsustada tarbijate jaoks kahjunõuete esitamist, kui paljusid tarbijaid on n-õ massikahju olukorras kahjustanud sama rikkumine.
  5. Kummagi ettepaneku vastuvõtmise ajal ei konsulteerinud komisjon Euroopa Andmekaitseinspektoriga.

## VII. KOKKUVÕTE

### *Ettepanek*

69. Euroopa Andmekaitseinspektor tunneb heameelt komisjoni kavatsuse üle ajakohastada olemasolevaid eeskirju, et täita lüngad praeguses tarbijaõigustikus, et reageerida sellistele praegustele probleemidele nagu tekivad uued ärimudelid, milles nõutakse digisule juurdepääsu soovivatelt või digiteenuseid kasutada soovivatelt tarbijatelt isikuandmeid.
70. Euroopa Andmekaitseinspektor avaldab siiski ettevaatust, et ettepanekus kavandatud uute määratlustega võetakse kasutusele digisisu või digiteenuse üleandmise lepingu mõiste, mille kohaselt tarbijad saavad raha asemel „tasuda“ oma isikuandmetega. Euroopa Andmekaitseinspektor soovib rõhutada, et see uus käsitlusviis ei lahenda probleeme, mida põhjustab termini „vastutasu“ kasutamine või isikuandmete esitamise ja hinna tasumise analoogia. Eelkõige leiab ta, et see käsitlusviis ei arvesta piisavalt andmekaitse põhiõiguslikku olemust, vaid peab isikuandmeid üksnes majanduslikuks väärtuseks.

<sup>(1)</sup> Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ (COM(2018) 184 final).

Laialdase tarbijakaitse tagamiseks ilma andmekaitseõiguse põhimõtete kahjustamise riskita tuleks ette näha teistsugune käsitlusviis, mis võiks näiteks lähtuda mõiste „teenus“ laiemast määratlusest e-kaubanduse direktiivis, isikuandmete kaitse üldmääruse territoriaalse kohaldamisala määratlusest või digisisu direktiivi ettepaneku osas saavutatud nõukogu üldise lähenemisviisi artikli 3 lõikest 1.

71. Seetõttu soovib Euroopa Andmekaitseinspektor hoiduda mis tahes viiest isikuandmetele mõistete „sellise digisisu üleandmise leping, mida ei anta üle füüsilisel andmekandjal“ ja „digiteenuse leping“ määratlustes ning soovib selle asemel tugineda sellise lepingu mõistele, mille kohaselt kaupleja pakub või kohustub pakkuma tarbijale konkreetset digisisu või digiteenust „olenemata sellest, kas tarbijalt nõutakse tasu“.
72. Lisaks juhib Euroopa Andmekaitseinspektor tähelepanu ettepaneku mitmele võimalikule sekkumisele Euroopa Liidu andmekaitseraamistiku, eelkõige isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisse, ning esitab soovitused.
  - Isikuandmeid tohib töödelda üksnes Euroopa Liidu andmekaitseraamistiku, eelkõige isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt.
  - Kui ettepanekusse lisatakse mõiste „digisisu või digiteenuse sellise üleandmise lepingud, milles tarbijad esitavad raha maksmise asemel oma isikuandmeid“, võib see eksitada teenuseosutajaid, kes võivad uskuda, et nõusoleku alusel andmete töötlemine lepingu kontekstis on igal juhul õiguslik, isegi kui isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud kehtiva nõusoleku tingimused on täitmata. See kahjustaks õiguskindlust.
  - Ettepanekuga lisatud õigust 14 päeva jooksul lepingust taganeda ei saa käsitada isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud igal ajal nõusoleku tagasivõtmise õiguse piiramisena.
  - Isikuandmete väärtust lepingust taganemise korral ei pruugi olla võimalik hinnata. Seega on kaheldav, kas ettepanek suudab tegelikult tagada tarbijatele õiglase hüvitise.
73. Euroopa Andmekaitseinspektor leiab ka, et ettepanekuga tuleks muuta direktiivi 2011/83/EL artiklit 3 ning lisada selge säte, et direktiivi 2011/83/EL ja andmekaitse õigusraamistiku vastuolu korral on ülimuslik viimane.

#### *Kollektiivhagide ettepanek*

74. Euroopa Andmekaitseinspektor tunneb heameelt uue kollektiivhagide ettepaneku üle, mille eesmärk on lihtsustada tarbijate jaoks kahjunõuete esitamist, kui paljusid tarbijaid on n-õ massikahju olukorras kahjustanud sama rikkumine.
75. Sellegipoolest leiab Euroopa Andmekaitseinspektor, et ulatuses, milles isikuandmete kaitse on ettepaneku kohaselt hõlmatud kollektiivhagide kohaldamisalasse, peaksid „pädevatele üksustele“, kellel on ettepaneku kohaselt õigus esitada asjaomaseid esindushagisid, kohalduma samad tingimused, mis on sätestatud isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 80.
76. Sarnaselt tuleks kollektiivhagide ettepanekus täpsustada, et andmekaitse esindushagisid võib esitada ainult haldusasutustele, kes on isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punkti 21 ja artikli 51 tähenduses andmekaitse järelevalveasutused.
77. Euroopa Andmekaitseinspektor leiab ka, et kollektiivse õiguskaitse kahe eri mehhanismi kohaldamine seoses isikuandmete kaitse üldmääruse ja tulevase e-privatsuse direktiiviga koos tarbija- ja andmekaitse muude sisuliste vastastikmõjudega nõuab tarbijakaitse- ja andmekaitseasutuste süstemaatilisemat koostööd, mis võiks näiteks toimuda juba olemasolevas vabatahtlikus täitevasutuste võrgustikus konkurentsi, tarbija- ja andmekaitse valdkondades – digitaalsetes teabevõrgustikus.

#### *Andmekaitse koostöö määruse läbivaatamine*

78. Euroopa Andmekaitseinspektor tunneb heameelt algatuse üle ajakohastada tarbijaeeskirjade jõustamist andmekaitsekoostöö määruse läbivaatamise abil.

79. Selles kontekstis leiab Euroopa Andmekaitseinspektor, et on tähtis jätkata andmekaitse ja tarbijaõiguse sünergia uurimist. Tarbija- ja andmekaitseasutuste koostöö peaks olema süstemaatilisem seoses konkreetsete, mõlemale poolele huvi pakkuvate küsimustega, mis võivad tekitada tarbijate heaolu ja andmekaitse probleeme.

Brüssel, 5. oktoober 2018

*Euroopa Andmekaitseinspektor*

Giovanni BUTTARELLI

---